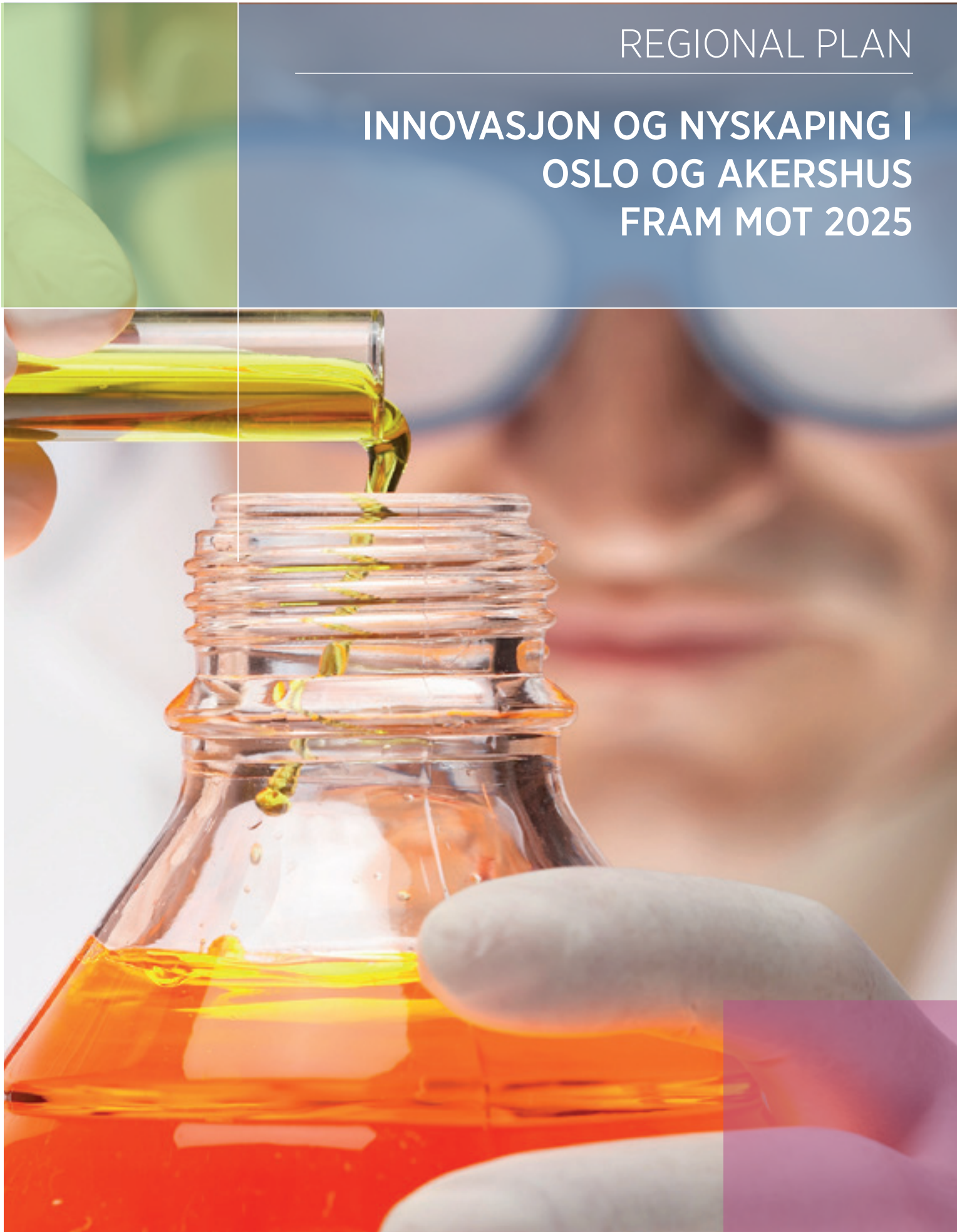

REGIONAL PLAN

**INNOVASJON OG NYSKAPING I
OSLO OG AKERSHUS
FRAM MOT 2025**

Forord

Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025 er en invitasjon til dere som er opptatt av bærekraft, økt verdiskapning og økt internasjonal konkurransekraft i regionen.

For at regionen skal bli en attraktiv region for innovasjon og nyskaping og bli verdens mest bærekraftige, smarte og innovative region, må det en kollektiv innsats til. Sammen må vi gi regionen det løftet og den internasjonale oppmerksomhet og anerkjennelse som trengs. Her trengs alle gode krefter og vi vil involvere alle som ønsker, vil og kan bidra med aktiviteter og gjennomføringsvilje som understøtter regionens visjoner og målsettinger. Det være seg næringslivet, akademia, innovasjonsmiljøer eller det offentlige.

Oslo og Akershus har gode muligheter til å styrke sin konkurranseevne som kunnskapsbasert næringsregion og framstå som attraktiv for talenter, selskapsetableringer og investeringer.

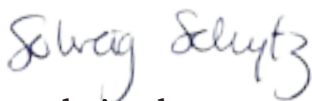
Denne planen er en start og en valgt retning på hvordan vi skal utnytte regionens sterke vekst og utløse innovasjonspotensialet som ligger i forsterket samspill mellom bedrifter, forsknings- og kunnskapsmiljøer, talenter, kapital og offentlig sektor, for å oppnå økt verdiskapning og konkurransekraft.

En god nyhet er at regionen allerede er et nasjonalt kraftsenter for kunnskapsintensive næringer. Nesten 50 % av landets forsknings- og utdanningsaktivitet finner sted her, og regionen har det høyeste utdanningsnivået i befolkningen målt opp mot andre europeiske land.

Regionens innovasjonspotensial er betydelig. Til tross for dette scorer regionen relativt lavt i innovasjonsundersøkelser sammenlignet med andre regioner i våre naboland og resten av Nordvest-Europa. Noe av dette begrunnes i et fragmentert system med kulturelle barrierer mellom akademia, næringslivet og det offentlige. Manglende samarbeidskultur, hemmer fortsatt omfanget på og kvaliteten av samhandlingen mellom viktige utviklingsaktører. Det er muligens noe med dynamikken i samhandlingen som vi ikke klarer å ta ut godt nok.

Suksessfulle byregioner internasjonalt kjennetegnes av regionalt lederskap og samhandling om innovasjon og utvikling. Oslo og Akershus som region har forbedrings- og utviklingspotensialer på dette området.

Denne regionale planen for innovasjon og nyskaping består av en strategidél og et handlingsprogram med overordnede aktiviteter med siktemål fram mot 2025. Det vil med bakgrunn i planens strategier og handlingsprogram utvikles en felles årlig aktivitets- og tiltaksplan som skal være grunnlaget for vår felles dugnad og regionale løft mot en mer bærekraftig, smart og innovativ region. Vi ønsker at du, og din institusjon skal være med. Kun med en felles innsats kan vi lykkes i å skape og utvikle Oslo og Akershus til en bærekraftig, smart, innovativ og nyskapende region.

Solveig Schytz

Leder i hovedutvalg for plan, næring og miljø,
Akershus fylkeskommune

Hallstein Bjercke

Byråd for kultur og næring,
Oslo kommune

Innhold

1. FORMÅL	5
1.1 REGIONAL AVTALE OG ÅRLIG RULLERENDE AKTIVITETS- OG TILTAKSPLAN	5
1.2 AVGRENSNING	6
2. UTFORDRINGER OG MULIGHETER	6
2.1 BÆREKRAFTIG BEFOLKNINGSVEKST	6
2.2 KONKURRANSEN MELLOM STORBYREGIONENE BLIR HARDERE	7
2.3 FORUTSETNINGER SOM IKKE DEKKES AV STRATEGIEN	7
2.4 KUNNSKAPSBASERT OG INTERNASJONALT KONKURRANSEDYKTIG NÆRINGSLIV	8
2.4.1 KUNNSKAPSBASERT NÆRINGSUTVIKLING	8
2.4.2 OSLO OG AKERSHUS SETT OPP MOT NASJONAL SCORE OG INTERNASJONAL KONKURRANSEKRAFT	10
2.5 OSLO/AKERSHUS ER DET DEFINITIVE MIDTPUNKTET FOR FOU-AKTIVITETEN I NORGE	11
2.6 FELLES UTFORDRINGER	13
3. VISJON, MÅL OG DELMÅL	15
4. INNSATSOMRÅDER OG HANDLINGSPROGRAM	15
4.1 INNSATSOMRÅDE 1: REGIONAL INNOVASJONSPLATTFORM	17
4.2 INNSATSOMRÅDE 2: KLYNGE OG NETTVERKSUTVIKLING	17
4.3 INNSATSOMRÅDE 3: ENTREPRENØRSKAP OG VEKSTBEDRIFTER	18
4.4 INNSATSOMRÅDE 4: LEVERANDØRUTVIKLING OG TJENESTEINNOVASJON	19
4.5 INNSATSOMRÅDE 5: FINANSIERING I EN TIDLIG FASE	20
4.6 INNSATSOMRÅDE 6: KOMMERSIALISERING AV FORSKNINGSRESULTATER	21

1 Formål

Regional plan for innovasjon og nyskaping for Oslo og Akershus har som formål å:

- *gi et oppdatert bilde av Oslo - og Akershus-regionens konkurransevne. Dette gjøres ved å se på hvilke deler av næringslivet som har et internasjonalt potensial, og hvilke bransjer som bidrar mest til regionens samlede attraktivitet som lokaliseringssted.*
- *etablere føringer for hvordan fylkene kan være med på å styrke næringslivets internasjonale konkurransevne og attraktivitet i samarbeid med forsknings- og kunnskapsmiljøer og det offentlige*

Regional plan for innovasjon og nyskaping for Oslo og Akershus består av en strategidel og et overordnet handlingsprogram. Det er gjort tematiske valg i form av tversektorielle innsatsområder for å drive frem bærekraftige, smarte og trygge løsninger for et framtidrettet og konkurransedyktig næringsliv.

1.1 Regional avtale og årlig rullerende aktivitets- og tiltaksplan

Mot bakgrunn av regional plan for innovasjon og nyskaping skal det årlig utvikles en prioritert aktivitets og tiltaksplan for regionen. Som et første skritt inngår nå Akershus fylkeskommune, Oslo kommune, Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva en regional avtale.

¹ Oslo og Akershus er det operative området for den regionale planen og blir tidvis også omtalt som Hovedstadsregionen.

Det betyr at de offentlige regionale forsknings- og innovasjonsvirkemidlene skal ses i sammenheng og underbygge den regionale planen for innovasjon og nyskaping. Dette er bare en start. Målet er å involvere og forplikte flest mulig av regionens innovasjons- og nyskappingsaktører i dette arbeidet.

Den årlige rullerende aktivitet og tiltaksplanen vil bestå av en prioritert liste med aktiviteter og tiltak under de enkelte innsatsområdene planen peker på. Hver aktivitet og tiltak skal være beskrevet, vise hvem som er ansvarlig for gjennomføringen, hvem som er samarbeidspartnerne, hvilke og hvor store ressurser som skal benyttes, tidsperspektiv og hva som er forventet resultat.

1.2 Avgrensning

Regional plan for innovasjon og nyskaping er rettet mot å styrke den myke infrastrukturen i Oslo og Akershus.

Det foregår allerede prosesser i regionen for å utvikle den harde infrastrukturen (boligstruktur, omvandling og utvikling av næringseiendom, transportsystem) i regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Internasjonal profilering av Oslo og Akershus, regionens system for utdanning og kompetanse og forvaltningens kvalitet og effektivitet, sett i forhold til innovasjon og nyskaping, dekkes også av andre regionale plan- og utviklingsprosesser.

2. Utfordringer og muligheter

Innovasjon kan defineres som *”en ny vare, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, anvendelse eller organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier”*. Innovasjon skjer først og fremst i samspill mellom ulike aktører, med både samarbeid og konkurranse. Innovasjoner skjer i alle næringer og i alle slags bedrifter og i offentlig sektor.

I en global målestokk fremstår Oslo og Akershus som relativt perifer, både økonomisk, geografisk og politisk. I et slikt perspektiv ligger mulighetene først og fremst i å realisere innovasjonspotensialet og samhandlingen mellom offentlig sektor, næringslivet og academia i Oslo og Akershus. I tillegg; å gjøre regionen mer interessant som en moderne velferdsregion. Slik kan Oslo og Akershus gjøres interessant for høyt utdannede mennesker også fra andre land.

2.1 Bærekraftig befolkningsvekst

Oslo- og Akershusregionen vokser svært raskt, og er en av de raskest voksende regionene i Europa. Dette samtidig som vi står overfor store utfordringer for samfunn og miljø. Klimautfordringene henger godt sammen med våre egne utfordringer med å legge om økonomien fra en olje- og gass relatert økonomi til å skape nye næringer, bedrifter og arbeidsplasser for å sikre vår felles velferd. De miljømessige utfordringene og befolkningsveksten utgjør ikke bare utfordringer, men også store muligheter for regionen. Den regionale planen tar sikte på å fremme smart vekst gjennom næringsutvikling basert på kunnskap og innovasjon, og en bærekraftig vekst som fremmer et ressurseffektivt, grønnere og mer konkurransedyktig næringsliv. Dette er også i henhold til målsettingen i EU 2020-strategien.

2.2 Konkurransen mellom storbyregionene blir hardere

Internasjonale studier viser at til tross for at den norske hovedstadsregionen er en liten storbyregion målt i antall innbyggere, framstår den som en kunnskapsregion og globalt ledende på enkelte områder. Befolkningen har et svært høyt formelt utdanningsnivå og næringslivet er kunnskaps- og forskningsintensivt.

Oslo og Akershus sitt største fortrinn er kompetanseressursene, mangfoldet, og diversiteten i det lokale næringslivet. Samlet har regionen særegne kompetansemiljøer innenfor områder som helse og bioteknologi, energi og miljø, IT og programvare, maritime næringer (tjenester og finans), samt kultur og kreative næringer. I deler av disse miljøene er det utviklet samarbeid og nettverk som bidrar til kompetanseutvikling, innovasjon og nyetableringer på bred front i næringslivet. Oslo og Akershus er i dag et globalt kunnskapsnav for finansnæring, maritime næringer og for offshore leverandørinndustri.

Som for andre utviklede økonomier påvirkes utviklingen i Norge av urbanisering og sentralisering. Folk trekkes mot storbyene, og gjennom globalisering blir markedene større og rykker nærmere. Dette bidrar til at konkurransen mellom storbyregioner blir hardere, både når det gjelder å tiltrekke seg kompetanse, bedrifter og kapital. Like viktig som at Oslo og Akershus er attraktivt for høyt utdannet og kompetent arbeidskraft fra andre deler av landet, er det at regionen kan trekke til seg arbeidskraft med internasjonal erfaring og kunnskap. Over 50 prosent av NHO-bedriftene oppgir at de har problemer med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft i dag.

I dag er Oslo og Akershus relativt lite attraktiv som brohode for utenlandske foretak som ønsker å etablere seg på nordiske eller skandinaviske markeder. Hovedstadsregionen står i fare for å bli en filialby, hvor store deler av næringslivet blir styrt fra utlandet.

2.3 Forutsetninger som ikke dekkes av strategien

En av de viktigste forutsetningene for at Oslo og Akershus skal kunne ha et kunnskapsintensivt og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv er at regionen er internasjonalt tilgjengelig. Oslo og Akershus må ha en fungerende infrastruktur og et eiendomsmarked som gjør det mulig å bevege seg mellom ulike områder på et effektivt sett, samtidig som det er enkelt å pendle, bosette seg og flytte til den norske hovedstadsregionen. Effektive transportsystemer og vel utbygde systemer for IT og telekommunikasjoner er viktige for at Oslo og Akershus skal kunne styrke sin posisjon i den internasjonale storbykonkurransen. Når det gjelder utbredelsen av bredbånd i næringslivet og blant privatpersoner ligger Norge fortsatt tre-fire år etter de andre nordiske landene.

Samtidig er gode leve- og boforhold for befolkningen også viktige premisser for fortsatt verdiskaping. Strategiske investeringer i regional areal- og transportplanlegging påvirker næringslivet i dag, og i framtiden. Takten i boligbyggingen, nærheten til Oslo lufthavn og forbedret transportløsninger bidrar alle til økt mobilitet i arbeidsmarkedene og muligheter for kompetanseoppbygging i og mellom virksomheter, næringsmiljøer og forskningsinstitusjoner.

Kunnskap er også en helt nødvendig forutsetning for regionens framtidige verdiskaping og velferd. Befolkningen i Oslo og Akershus er blant de høyest utdannede i Europa. Likevel er det behov for å utdanne og tiltrekke seg høyt kvalifisert arbeidskraft i årene framover. Kunnskapsintensive virksomheter etablerer seg der tilgangen på attraktiv kompetanse er god. Det er således viktig at gründerskap og innovasjonskultur starter tidlig, helt fra barne- og ungdomstrinnet og videre gjennom hele utdanningsløpet. Regionen er også helt avhengig av en offentlig forvaltning som legger til rette for og selv bidrar til å utnytte sine ressurser på en innovativ og fleksibel måte.

I resten av verden kjenner man lite til Oslo og Akershusregionens gode forutsetninger når det

3Solberg, Espen, Kristoffer Rørstad, Pål Børing og Tone Cecilie Carlsten (2014): Kompetansebarometer for NHO-bedriftene: Hovedresultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2014. NIFU-arbeidsnotat 7-2014.

gjelder muligheter for tilgang på kompetanse, nyskaping og innovasjon. Det er viktig at regionen oppfattes som attraktiv. Det vil øke muligheten for å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, beholde dem som allerede er her og trekke til seg investeringer i bedrifter og forskning

Ikke alle de forutsetninger som er kort beskrevet i dette kapitlet, dekkes av dette dokumentet, men blir ivaretatt av andre regionale plan- og utviklingsprosesser. Målet er at alle disse planene og prosessene skal peke på og fremme muligheten for økt innovasjon og nyskaping, som er helt avgjørende for at regionen skal kunne opprettholde sitt velferdsnivå.

I kapittel 2.4 under redegjør Menon Economics nærmere om hvor kunnskapsbasert og internasjonal Oslo og Akershus fremstår.

2.4 Kunnskapsbasert og internasjonal konkurransedyktig næringsliv ⁴

Den økonomiske globaliseringen har lagt grunnlaget for nye globale produksjons- og innovasjonsnettverk. Regional utvikling fordrer ikke nødvendigvis regionale samarbeidsnettverk, men forutsetter like gjerne at næringslivet har sterke internasjonale koplinger - til leverandører, krevende enkeltkunder og større markeder.

Langsiktig verdiskaping i Oslo og Akershus avhenger av næringslivets evne til å ta i bruk kunnskapsressurser på en bedre måte enn i dag. For å videreutvikle et internasjonalt næringsliv i en region med et av verdens høyeste kostnadsnivå må det produseres varer og tjenester som er så kunnskapsintensive at de hevder seg internasjonalt med høy kvalitet.

Et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv er av betydning for kunnskapsspredningen i næringslivet som helhet. Datterselskaper av norske multinasjonale virksomheter tilfører det norske innovasjonssystemet ny kunnskap i betydelig grad. Oslo og Akershusregionens internasjonale konkurransevne kan fastsettes ut fra hvor attraktiv regionen er når det gjelder de faktorer som drar kunnskapsintensive næringer framover. Det vil si summen av det som skal til for at en kunnskapsnæring skal være internasjonalt ledende, såkalt kunnskapsdynamikk.

2.4.1 Kunnskapsbasert næringsutvikling

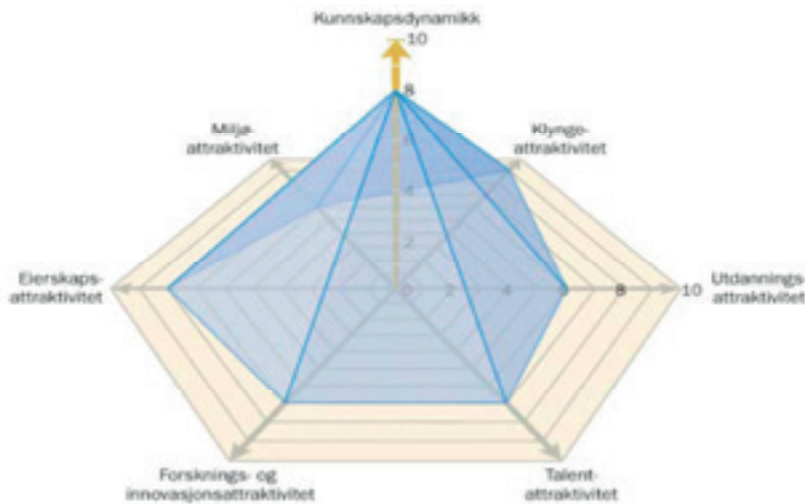
Prosjektet *Et kunnskapsbasert Norges* presenterte i 2012 et nytt perspektiv på næringsutvikling.

Prosjektet introduserte en såkalt smaragdmodell for å analysere næringers attraktivitet. Modellen er bygget på to begreper: kunnskapsallmenningen og kunnskapsdynamikk. Kunnskapsallmenningen er bestemt av seks attraktivitetsdimensjoner (klyngeattraktivitet, utdanningsattraktivitet, talentattraktivitet, forsknings- og innovasjonsattraktivitet, eierskapsattraktivitet og miljøattraktivitet). Kunnskapsdynamikk handler om hvordan den eksisterende kunnskapen spres, tas i bruk og kommersialiseres, slik at den får næringsmessige konsekvenser og dermed bidrar til å gi næringer høyere internasjonal konkurransevne.

⁴Dette kapitlet er i hovedsak basert på A. Espelien m.fl. (2014): Et internasjonalt konkurransedyktig Oslo og Akershus - Fra kunnskap og fakta til strategi og handling. Menon-rapport 16/2014

⁵Reve, T. og Sasson, A. (2012): Et kunnskapsbasert Norge.

Figur 1. Smaragdmodellen

Konsulentselskapet Menon Business Economics har regionalisert modellen og anvendt den på Oslo og Akershus. 14 næringer er vurdert opp mot en nasjonal score. I den regionale analysen er miljøattraktivitetsdimensjonen ikke med på grunn av for dårlig regionalt datagrunnlag. Det som er kalt kunnskapsdynamikk (høyden i smaragden) i den nasjonale analysen, er på regionalt nivå kalt internasjonal konkurransekraft. Det er også anvendt

begrepet næringsattraktivitet framfor klyngeattraktivitet.

Figur 2 viser de 7 mest attraktive næringene i Oslo og Akershus (oransje) vurdert opp mot det nasjonale nivået (blå), både når det gjelder attraktivitetsdimensjoner, samlet kunnskapsallmenning og internasjonal konkurransekraft.

Figur 2. Matrise over regional og nasjonal score for de 7 mest attraktive næringene i Oslo/Akershus.

Attraktivitet	Maritim næring	Finans	It og software	Kunnskapsbasert tjenester	Helse og biotek	Reiseliv	Telekom
N-Næringsattraktivitet	9	7	5	6	4	2	5
R-Næringsattraktivitet	9	10	9	9	6	5	6
N-Utdanningsattraktivitet	6	8	3	6	6	2	3
R-Utdanningsattraktivitet	6	8	8	7	6	2	3
N-Talentattraktivitet	7	9	6	5	4	2	6
R-Talentattraktivitet	9	9	6	9	5	2	7
N-FoUattraktivitet	7	6	8	6	8	2	5
R-FoUattraktivitet	4	8	8	7	8	2	5
N-Eierskapsattraktivitet	8	8	6	7	3	3	6
R-Eierskapsattraktivitet	9	8	6	7	3	5	7
N-Kunnskapsallmenningen	37	38	28	30	25	11	25
R-Kunnskapsallmenningen	37	43	37	39	28	16	28
Forskjell i kunnskapsallmenningen	0	5	9	9	3	5	3
N-Internasjonal konkurransekraft	8	5	5	4	3	3	4
R-Internasjonal konkurransekraft	8,7	7,7	7,7	8,3	5,3	7,3	6,3
Forskjell i int. konkurransekraft	0,7	2,7	2,7	4,3	2,3	4,3	2,3

6Espelien, A., et al (2014).

7Offshore leverandør industri, maritim næring, sjømat, finans, IT og programvare, kunnskapsbaserte tjenester, fornybar energi og miljø, helse og bioteknologi, handel, bygg og anlegg, reiseliv, kulturnæringer,

Næringene er sett i sammenheng for å identifisere styrker og utfordringer. Det er stor variasjon i de ulike næringenes potensiale og utfordringer. I et næringsstrategisk arbeid er det avgjørende å skille ut og fremdyrke de næringene som har størst potensial, og ikke minst å fokusere på de områder der næringspolitikken kan innvirke på næringslivet.

Hovedstadsregionens næringer scorer relativt høyt på tradisjonelle konkurranseevneparametere som måler næringslivets internasjonale konkurransevne, men har likevel noen spesielle utfordringer. Verdiskapingen per sysselsatt (produktivitet) for de ulike næringene er gjennomgående høy i Oslo og Akershus sammenliknet med andre land, også når man justerer for kapitalinnsats. Mye av den regionale verdiskapingen tas ut i form av lønn, slik at driftsmarginen (avkastningen på kapital) ikke blir spesielt høy i internasjonal sammenheng. Dette sier noe om inntektsfordelingen mellom arbeidskraft og kapital i Oslo og Akershus. Det er mer lukrativt å jobbe her enn å eie en bedrift. Dette er konsistent med bildet av den nordiske modellen, der inntekter fordeles mer jevnt mellom lønnstakere og kapitaleiere. Det gjør Oslo og Akershus attraktivt for kompetente arbeidstakere. På lang sikt er det ikke bærekraftig å ha en for lav lønnsomhet, for da klarer man ikke å tiltrekke seg kapitalen og den internasjonale eierkompetansen^s.

Syv næringer vurderes som spesielt sterke i Oslo og Akershus. Til tross for lange avstander til resten av verden har regionen lykket med å utvikle og tiltrekke seg produktive kunnskapsmiljøer knyttet til relativt flyktige internasjonale næringer, som maritim/offshorenæring, og til en viss grad den internasjonalt konkurranseutsatte delen av finansnæringen. Disse næringenes internasjonale konkurransevne henger nært sammen med nasjonale rammevilkår, som igjen er styrt av det offentlige.

2.4.2 Oslo og Akershus sett opp mot nasjonal score og internasjonal konkurransekraft.

Prosjektet *Et kunnskapsbasert Norge* studerte 13 næringer, langs seks attraktivitetsdimensjoner i smaragdmodellen. Scoren hver enkelt regional næring fikk, er blitt vurdert opp mot scorene til de nasjonale næringene. Dette gjør det mulig å gi en sammenlikning og rangering av de ulike næringene. Det er brukt samme inndeling som i den nasjonale studien.

1. De store næringene som holder seg hjemme

Noen næringer har et betydelig hjemmemarked, der varer og tjenester først og fremst etterspørres lokalt og regionalt. Til tross for suksess er de nærmest fraværende på det internasjonale markedet. Dette til forskjell fra tilsvarende næringer i andre land, som i større grad har etablert seg utenlands^s. De store næringene som forble hjemme er av Menon vurdert til å være varehandel, bygg og anlegg, reiseliv og kultur. Reiseliv havner i denne grupperingen selv om næringen i utgangspunktet er internasjonal næring. Norsk reiseliv har i mindre grad klart å styrke sin internasjonale posisjon, og næringen lever i stor grad av nasjonal og lokal etterspørsel.

2. De globale kunnskapsnavene

De globale kunnskapsnavene oppnådde en høy score langs de fleste attraktivitetsdimensjonene i kunnskapsallmenningen. Globale kunnskapsnav har en egen evne til å tiltrekke seg de beste med hensyn til kunnskap, kompetanse og bedrifter. Nasjonalt ble næringene maritim, offshore leverandørindustri og sjømat klassifisert som globale kunnskapsnav. Både olje og gass og maritim næring er representert i hovedstadregionen med spesialiserte miljøer som utgjør en viktig del i den nasjonale klyngen. Dette gjelder i mindre grad sjømat.

3. De komplementære kunnskapsnæringene

De komplementære kunnskapsnæringene er sterke næringer med en betydelig kunnskapsallmenning.

^s Ibid

^sFor eksempel IKEA, H&M, Skanska, NCC og Bonnier.

Lavere internasjonal orientering på markedssiden, med unntak av forretningsvirksomhet rettet mot globalt orienterte næringer, og lavere klyngeforståelse, skiller næringene fra de globale kunnskapsnavene. Nasjonalt ble næringene finans, IT og programvare og kunnskapsbaserte tjenester klassifisert som komplementære kunnskapsnæringer. Alle disse har sitt næringsmessige tyngdepunkt i hovedstadregionen.

4. De framvoksende kunnskapsnæringene

I skjæringspunktet mellom eksisterende næringsklynger og komplementære kunnskapsnæringer vokser nye næringer frem. Det nye næringslivet kan på mange måter forstås som en omdanning av det gamle næringslivet tilsatt ny kunnskap og næringsmuligheter. Nasjonalt er fornybar energi og miljø, og helse og biotek, klassifisert som to av de mest lovende framvoksende kunnskapsnæringene. Noen deler av disse næringene har sterke miljøer eller hovedkontor i hovedstadregionen. Helsetjenester leveres lokalt og er distribuert over hele landet, men de fleste norske bedrifter innen helse og biotek er lokalisert i Oslo. Sammen med spesialiserte forskningsinstitusjoner og det faktum at større nasjonale sykehus er lokalisert i regionen, fører det til at næringen i hovedstadregionen framstår som betydelig sterkere enn næringen nasjonalt.

5. De ensomme globale rytterne

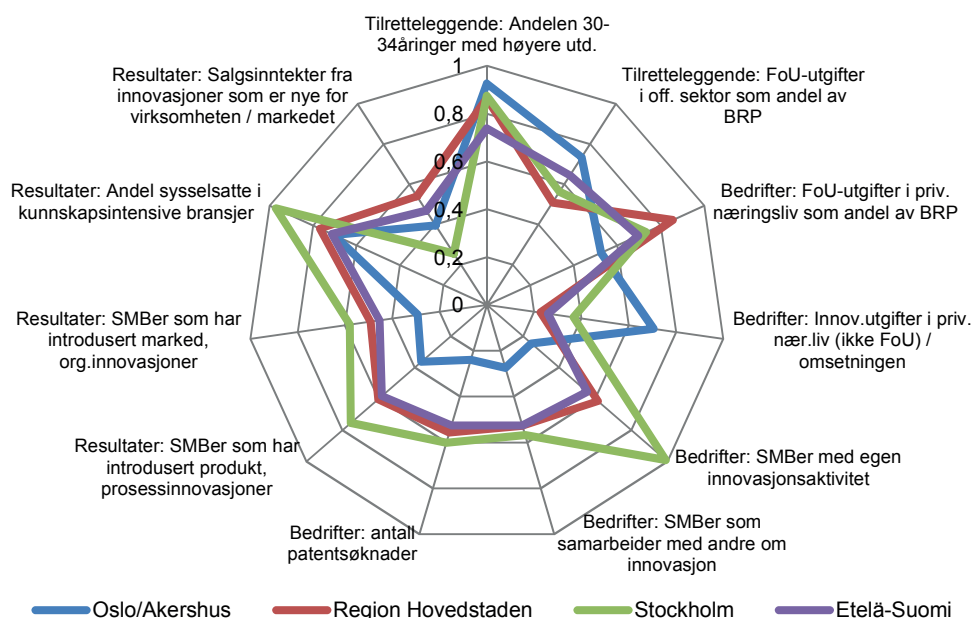
De to siste næringene som er studert, har utspring i norsk næringsliv og kompetanse, men har en sterk orientering ut. Til forskjell fra de andre næringene er markedene deres i stor grad internasjonale, i tillegg til at konkurrerende sterke næringsmiljøer finnes utenfor Norge. De ensomme globale rytterne er materialer / metaller og telekommunikasjon. Metaller og materialer er først og fremst representert ved å ha hovedkontorfunksjoner i regionen, mens produksjonen skjer i andre deler av landet. Telekom er vurdert å ha en sterkere kunnskapsallmenning i Oslo og Akershus enn nasjonalt. De største aktørene er lokalisert i regionen, og det utgjør det sterkeste beinet i kunnskapsallmenningen.

2.5 Oslo/Akershus er det definitive midtpunktet for FoU-aktiviteten i Norge

Oslo er det definitive midtpunkt for FoU-aktiviteten i Norge. Både i næringslivet, universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren er FoU-innsatsen (målt i utgifter til forskning og utvikling) høyere i Oslo og Akershus enn i andre norske regioner.

Både Oslo og Akershus har en høyere FoU-intensitet (FoU-utgifter per sysselsatt) i næringslivet enn det man skulle forvente ut fra næringsstrukturen i fylkene alene. Dette tyder på at mange av virksomhetene i Norge konsentrerer de FoU-intensive delene av næringsvirksomheten sin til Oslo og Akershus.

Europakommisjonens nyeste Regional Innovation Scoreboard (2014) rangerer innovasjonssystemene i de nordiske hovedstadsregionene langs elleve ulike dimensjoner. Den internasjonale sammenligningen løfter fram de regionale innovasjonssystemenes sterke og svake sider med hensyn til hvordan det legges til rette for innovasjon og nyskaping, hvordan nivået på innovasjonsaktivitetene i det regionale næringslivet er og hvilke resultater de regionale innovasjonssystemene kan framvise. Kjennetegnene til de regionale innovasjonssystemene i fire av de nordiske hovedstadsregionene er vist i figur 3, og tendensen for utviklingen i de fire hovedstadsregionene er vist i tabell 1.

Figur 3. Kjennetegn ved innovasjonssystemene i nordiske hovedstadsregioner 2014

I Oslo og Stockholm har innovasjonssystemene styrket seg siden 2008, mens København (Region Hovedstaden) og Helsinki (Etelä-Suomi) har gjennomgått en relativ svekkelse. I Oslo er forbedringen

først og fremst knyttet til at FoU- og innovasjonsfinansieringen er opprettholdt etter finanskrisen 2008-2009, mens Stockholm kan framvise høyere innovasjonsaktivitet i næringslivet:

Tabell 1. Tendensen i utviklingen av innovasjonssystemene i de fire hovedstadsregionene 2008-2014

	Oslo/ Akershus	Region Hovedstaden	Stockholm	Etelä- Suomi
Tilretteleggende: Andelen 30-34-åringer med høyere utdanning	→	→	→	→
Tilretteleggende: FoU-utgifter i offentlig sektor som andel av BRP	↑	→	↓	→
Bedrifter: FoU-utgifter i privat næringsliv som andel av BRP	→	→	→	→
Bedrifter: Innovasjonsutgifter i priv. næringsliv (ikke FoU) / omsetningen	↑	↓	↓	↓
Bedrifter: SMBer med egen innovasjonsaktivitet	→	↓	↑	→
Bedrifter: SMBer som samarbeider med andre om innovasjon	→	→	→	→
Bedrifter: antall patentsøknader	↓	↓	→	↓
Resultater: SMBer som har introdusert produkt-, prosessinnovasjoner	→	↓	↑	→
Resultater: SMBer som har introdusert marked-, organisasjonsinnovasjoner	→	↓	→	↓
Resultater: Andel sysselsatte i kunnskapsintensive bransjer	→	→	→	→
Resultater: Salgsinntekter fra innovasjoner som er nye for virksomheten / markedet	→	→	↓	→

Det regionale innovasjonssystemet i Oslo og Akershus har ut fra denne sammenstillingen enkelte særtrekk som samtidig peker på noen særlige utfordringer:

- Oslo/Akershus har, med sin høyt utdannede befolkning, minst like gode forutsetninger for innovasjon og nyskaping som de andre nordiske hovedstadsregionene.
- Næringslivet i Oslo/Akershus har større innovasjonskostnader i forhold til sin samlede omsetning enn næringslivet har i Stockholm, i København eller i Helsinki.
- Ikke desto mindre ligger næringslivet i Oslo/Akershus stadig langt bak sine kolleger i de øvrige nordiske hovedstedene i sin evne til å skape nye innovasjoner og til å samarbeide seg i mellom for å bringe nye produkter og tjenester til markedet.

Delvis henger dette sammen med at Oslo og Akershus mangler et effektivt regionalt beslutningssystem. Det er i dag ikke noe tydelig innovasjons- og utviklingssamarbeid med gjennomføringskraft for hele denne regionen på tvers av fylkesgrenser. Lite politisk samordning og fragmentert virkemiddelapparat gjør det vanskelig å få utviklet og iverksatt en samlet og målrettet politikk og felles agenda for nærings- og samfunnsutviklingen rundt indre Oslofjord. Dette skaper en del strukturelle flaskehalser og begrensninger for innovasjonsaktivitetene og -mulighetene i næringslivet. Det er besluttet å få på plass en mer operativ partnerskapsarena mellom politikere, virkemiddelapparatet og næringslivet, og det er ønske om andre mulige dialogarenaer mellom det offentlige, innovasjonsaktører og næringsliv.

2.6 Felles utfordringer

Alle virksomhetene har en del utfordringer til felles. Dette gjelder særlig evne og mulighet til å utvikle ledende samarbeidsnettverk mellom forskning, bedrifter og offentlige aktører (såkalt trippel heliks), øke antallet oppstartbedrifter med vekst- og internasjonalt potensial, utvikle næringenes nyskapingsevne gjennom innovative offentlige anskaffelser, skaffe til veie finansiering og finansieringsmekanismer for nyetableringer og kommersialisere forskningsresultater.

Utfordringene for Oslo og Akershus tilsier at det bør arbeides for å samordne, videreutvikle og etablere samhandlingsarenaer hvor næringsliv, forskningsinstitusjoner, folkevalgte og offentlige aktører kan møtes med formål om å styrke innovasjonsprosessene. Dette kan skje i samarbeid med aktører i omlandet til Oslo og Akershus. På denne måten styrkes også den regionale konkurransevnen. Det er viktig å ta utgangspunkt i etablerte strukturer og de sterke nærings- og innovasjonsmiljøene i Oslo og Akershus og satse der potensialet er. Samtidig må ikke en slik satsning gå på bekostning av utviklingen av nye framvoksende kunnskapsnæringer. Det vil være viktig å involvere og bruke dem som vil, kan og våger i næringslivet, academia og nyskapingmiljøene.

Felles utfordringer begrenser grunnlaget for å velge ut enkelt næringer eller satse kun på de globale ledende kunnskapsnavene i det videre strategiske arbeidet. I litt lengre perspektiv er det også vanskelig å forutsi utviklingen av framvoksende kunnskapsnæringer.

Planens visjon, mål og delmål og de fem innsatsområdene som er prioritert løfter fram generelle, felles utfordringer uavhengig av næringsstruktur og geografi og skiller således ikke mellom næringer, gammelt eller nytt næringsliv, store eller små bedrifter eller offentlig og privat sektor. Det er i samspillet og grensesnittet mellom disse verdiskapningen foregår, og regionen er avhengig av alle aktører som ønsker å bidra til verskapning gjennom økt kunnskap, innovasjon og internasjonalisering.

3. Visjon, mål og delmål

Visjon:

Oslo og Akershus skal være en av verdens mest bærekraftige, smarte og innovative regioner.

Hovedmål:

Oslo og Akershus skal utnytte regionens vekst og utløse innovasjonspotensialet som ligger i forsterket samspill mellom bedrifter, forsknings- og kunnskapsmiljøer, talenter, kapital og offentlig sektor, for å oppnå økt verdiskaping og konkurransekraft.

Delmål

1. Det skal være sterke, næringsdrevne klyngeorganisasjoner innenfor alle regionens sterke næringsmiljøer.
2. Fremme entreprenørskap og utvikling av kunnskapsbaserte vekstbedrifter med internasjonalt potensial.
3. Utvikle smarte offentlige løsninger og konkurransefortrinn for næringslivet gjennom innovative offentlige anskaffelser.
4. Styrke finansiering av kunnskapsbedrifter i tidlig fase.
5. Øke antallet nyetableringer basert på kommersialisering av forskningsresultater.

4. Innsatsområder og handlingsprogram

Denne planen for innovasjon og nyskaping peker på fem strategiske innsatsområder som skal bidra til å besvare noen av de viktigste utfordringene regionen har i forhold til framtidig økt verdiskaping i både det etablerte næringslivets evne til fornyelse, og det å skape nytt næringsliv og flere voksende internasjonale bedrifter. Innsatsområdene i planen er utarbeidet i samråd med regionale aktører fra næringsliv, forsknings- og utdanningssystemet, det offentlig og virkemiddelapparatet gjennom innspillsrunder, konferanser og tematiske dialogmøter. Innsatsområdene bygger direkte opp under utfordringsbildet som er beskrevet i planen, delmålene og målet for den regionale planen. Innsatsområdene dekker alle dimensjoner i radardiaagrammet 'Kjennetegn ved innovasjonssystemene i de nordiske hovedstadsregionene' (figur 3), bortsett fra dimensjonen 'andelen 30-34-åringer med høyere utdanning'. Oslo og Akershus har noe av Europas høyest utdannede befolkning, men det kan stilles spørsmål ved om regionen innehar og utdanner den riktige kompetansen når vi vet at næringslivet har mangel på ulike typer kompetanse og arbeidskraft.

Innsatsområdene med programområder er nærmere beskrevet under. Det er vesentlig at aktivitetene og tiltakene som blir prioritert i den felles årlige aktivitets og tiltaksplanen er forankret, forpliktende, skiller mellom kortsiktige og langsiktig forventninger og hvor mye midler som tenkes brukt på aktiviteten. Det viktigste er likevel å involvere og bruke de som ønsker, vil og kan bidra med aktiviteter og gjennomføringsvilje som understøtter strategiens visjoner og målsettinger. Det være seg fra næringslivet, academia, innovasjonsmiljøer eller det offentlige.

Det er allerede virkemidler og programmer i gang som underbygger planens strategi og handlingsprogram og dens visjon, mål og delmål.

Utllysning av statlige regionale midler

Oslo og Akershus mottar årlig statlige regionale midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet som anvendes til regional næringsutvikling. De statlige regionale midlene blir utlyst i fellesskap av Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Midlene skal bidra til å styrke regionens innovasjonssystem og bedre den internasjonale konkurransekraften blant kunnskapsintensive bedrifter. Det blir utlyst cirka 12 millioner kroner i statlige regionale midler hvert år innenfor innsatsområdene i regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI)

Virkemidler for regional FoU og innovasjon Oslo og Akershus (VRI O/A) er et regionalt forsknings- og innovasjonsprogram støttet av Forskningsrådet sammen med Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Programmet skal bidra til og stimulere til økt samhandling mellom FoU-institusjoner, bedrifter og regionale myndigheter. Det er rettet mot bransjene helse, IKT og klima og energi. Det brukes cirka 7 millioner kroner i året på denne satsningen.

Regionale forskningsfond Hovedstaden (RFFH)

Regionale Forskningsfond Hovedstaden (RFFH) skal styrke forskning for regional innovasjon og utvikling ved å støtte opp under regionens prioriterte innsatsområder og mobilisere til økt FoU-innsats. Innenfor regionens prioriterte områder skal fondene også bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i relevante forskningsmiljøer og dermed bidra til økt forskningskvalitet og til utvikling av gode og konkurransedyktige forskningsmiljøer i alle fylker. Fondene skal møte uttrykte FoU-behov i regionene gjennom å støtte FoU-prosjekter som bedrifter, offentlige virksomheter inkludert universiteter, høyskoler og forskningsmiljøer, tar initiativ til. RFFH tildeler rundt 28 millioner kroner per år.

Oslo Business Region

Oslo Business Region AS er Oslo kommunes operative verktøy i næringsutviklingen. Selskapet skal stimulere til vekst og økt internasjonalisering i næringslivet, oppmuntre til etablering av nye selskaper og skape møteplasser. I tillegg skal selskapet profilere at regionen er et attraktivt sted å studere, arbeide, investere og

etablere virksomhet regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Selskapet får omlag 12 millioner kroner i året til disse oppgavene.

Internasjonale samarbeidsavtaler

Oslo kommune har etablert samarbeid med blant annet Toulouse Metropole i Frankrike, London Borough of Hackney i Storbritannia og Austin, Texas i USA. Formålet er å bidra til internasjonalisering av Osloregionens næringsliv og å stimulere til gründerskap og nærings- og forskningssamarbeid. Arbeidet har allerede gitt en rekke direkte koblinger i og mellom næringsaktører, FoU-institusjoner og kommunen. Det er blant annet etablert en Innovation Embassy i London Borough of Hackney. Akershus fylkeskommune har avtale med Schleswig Holstein (Tyskland), og fra februar 2015 med Gyeonggi (Sør-Korea).

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge bidrar til nye vekstbedrifter og vekst i eksisterende bedrifter gjennom tre strategiske satsingsområder; entreprenørskap, vekst i bedrifter og utvikling av innovasjonsmiljøer. Innovasjon Norge tilbyr et sett av tjenester innen kompetanse, rådgivning, nettverk, profilering og finansiering. Innovasjon Norge er også ansvarlige for utvikling og profilering av merkevaren Norge, reiselivsprofilering, messer og delegasjoner, næringsutvikling og bistand samt Invest in Norway. Innovasjon Norge har kontor i alle fylker i Norge, og 35 kontor i 31 land utvalgt etter norsk markedspotensial. Innovasjon Norges tjenester er, med unntak av distriktsoppdaget, tilgjengelig for bedrifter og næringsmiljøer i Osloregionen.

Forskningsrådet

Forskningsrådet er et nasjonalt forskningsstrategisk og forskningsfinansierende organ. Det er den viktigste forskningspolitiske rådgiveren for Regjeringen, departementene og andre sentrale institusjoner og miljø med tilknytning til forskning og utvikling (FoU). Forskningsrådet skal identifisere behov for forskning og foreslå prioriteringer. Gjennom målrettede finansieringsordninger skal forskningsrådet medvirke til å sette i verk nasjonale forskningspolitiske vedtak. Det skal også medvirke til utvikling av en formålstjenlig struktur i forskningssystemet og til utvikling av nytt samspill mellom forskning,

næringsliv og samfunnsliv. Forskningsrådet skal se til at det blir satset rett, og at det blir satset tilstrekkelig på forskning. Det arbeider for et økonomisk og kvalitetsmessig løft i norsk FoU, og for å fremme innovasjon, i samspill mellom forskningsmiljøene, næringslivet og den offentlige forvaltningen. Det kunnskapsbaserte samfunnet krever at forskningen er internasjonalt ledende. Forskningsrådet vil styrke den internasjonale posisjonen for norsk forskning gjennom å være en endringsagent i samarbeid med aktørene i forskningssystemet. Forskningsrådet forvalter cirka 30 % av den offentlige finansieringen av FoU i Norge. I 2014 var budsjettet på 8,3 milliarder kroner. Næringslivet i Oslo og Akershus mottok 510 millioner kroner i 2014 av et samlet budsjett på 1,27 milliarder kroner fra Forskningsrådet.

Siva

Siva bidrar til nye vekstbedrifter og vekst i eksisterende bedrifter gjennom utøvelse av eierskap til innovasjonsselskapene Kjeller Innovasjon AS (3 millioner kroner til inkubasjon), Akershus Teknologi Fond AS og Oslo Tech AS, samt ved utvikling og eierskap i eiendom på Kjeller, Oslo Tech, Oslo Cancer Cluster Innovasjonspark AS (1,5 millioner kroner i året til inkubasjon med tilsammen 15 millioner kroner over 10 år), og Fornebu (Koksa Eiendom AS) og forvaltning av nasjonale innovasjonsprogrammer som inkubasjonsprogrammet. Siva har tilført ekstra inkubasjonsmidler til StartUp Lab med 3,8 millioner kroner og Kjeller Innovasjon for økt inkubatorvirksomhet. Siva ser på Oslo og Akershus som et område med et stort nyskapingspotensial, og samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet gjør arbeidet med vekstbedriftene mer effektivt.

I det følgende redegjøres det for **en felles innovasjonsplattform** og **fem tematiske innsatsområder** som til dels griper inn i hverandre. Aktivitetene som er beskrevet i hvert innsatsområde er ikke uttømmende, men er holdt på et overordnet nivå. De står heller ikke i prioritert rekkefølge.

4.1 Innsatsområde 1:

Regional innovasjonsplattform

Dette er en innovasjonsplattform som beskriver aktiviteter som skal bidra til en bedre organisering av innovasjons- og nyskappingsarbeidet i regionen og gi bedre kunnskapsgrunnlag og overordnede verktøy og virkemidler. Her skal det blant annet etableres en bedre partnerskapsarena, og en ny næringslivsarena hvor det regionale virkemiddelapparatet i større grad kan være en sparringspartner til næringslivs- og innovasjonsaktører. Det skal også inngås regionale avtaler mellom Innovasjon Norge, Siva, NFR, Akershus fylkeskommune og Oslo kommune for en felles årlig handlingsplan for å forsterke samhandlingen og koordineringen.

MÅL

Oslo og Akershus skal utnytte regionens sterke vekst og utløse innovasjonspotensialet som ligger i forsterket samspill mellom bedrifter, forsknings- og kunnskapsmiljøer, talenter, kapital og offentlig sektor, for å oppnå økt verdiskaping og konkurransekraft.

PROGRAMOMRÅDE

- referanseteste Oslo/Akershus mot de andre nordiske regionene med jevne mellomrom (maksimalt hvert fjerde år)
- økt regional organisering og samordning av offentlig virkemiddelapparat
- regional avtale mellom Innovasjon Norge, Siva, Forskningsrådet, Akershus fylkeskommune og Oslo kommune med felles årlig handlingsplan for å forsterke samspillet med, samt synliggjøre og forenkle tilgangen til offentlige virkemidler for, regionens næringsliv og utviklingsaktører
- forbedre forankring, involvering og forpliktelse av regionale innovasjonsaktører og deres tjenester
- øke kunnskapen om sammenhenger mellom transport og annen infrastruktur, areal, nyskaping og innovasjon

- synliggjøre og involvere alle som ønsker, vil og kan bidra med aktiviteter og gjennomførings- evne som understøtter regionens visjoner og målsettinger
- kople Oslo og Akershus på nasjonale prosesser, og synliggjøre delregionenes særlige utfordringer og behov

4.2 Innsatsområde 2:

Klynge og nettverksutvikling

Samlet har regionen særegne kompetansemiljøer innenfor områder som helse og biotek, energi og miljø, IT og programvare, maritime næringer (tjenester og finans), samt kulturnæringen. I noen av disse miljøene er det utviklet samarbeid og nettverk som bidrar til kompetanseutvikling, innovasjon og nyetablering på bred front i næringslivet. I andre miljøer er det svakere samhandling, og noen mangler tilhørende bedriftsnettverk. En god samhandling mellom bedrifter, kunnskapsinstitusjoner og offentlige aktører (trippel heliks) i klynger og nettverk gjør det mulig å utvikle ny forskning og et kunnskapsintensivt næringsliv.

Samhandling i næringsklynger og samarbeidsnettverk vil bidra til økt tverrfaglighet, erfaringsutveksling og internasjonalisering. Det er ofte i grensesnittet mellom aktører at interaktiviteten oppstår, og det kan utvikles nye ideer og mulige innovasjoner. Erfaringsutveksling mellom aktørene vil lettere gi svar på metodiske og praktiske utfordringer, ikke minst for klynge og nettverk-sinitiativ som er nye eller i en tidlig fase. Enkelte nettverk har også kommet betydelig lenger i internasjonaliseringen enn andre.

Her er det viktig å skille mellom de eksisterende klyngemiljøene i regionen og de mulig kommende klyngene som bør bli en del av Innovasjon Norges klyngeprogram; Arena, National Centres of Expertise (NCE) og Global Centres of Expertise (GCE) og mer rene bedrifts- og aktørnettverk. Regionen trenger alle typer

For å kunne gi best mulig grobunn for innovasjon og nyskaping behøves attraktive plasser der folk med ulik erfaring og kreative ideer kan møtes og skape nye løsninger og produkter. En viktig forutsetning for utvikling og fornyelse av næringslivet

er klynger og nettverk der næringslivet kan møte kompetanse fra regionens universitets- og høskolemiljøer. Utfordringen er stor i regionen når det gjelder koblingen og kulturforskjellene mellom akademia, næringslivet og det offentlige. Klyngene bør utvikles som innovasjonsplattformer.

Regionen har noen klynger på ulike nivåer i Innovasjon Norges klyngeprogram Oslo Cancer Cluster, Subsea Valley, Oslo Medtech og Norwegian Fashion Institute, men det er for få klynger og nettverk i det nasjonale programmet i forhold til hva en skulle forvente ut fra regionens størrelse og styrke på forskningsmiljøene.

MÅL

Det skal være næringsdrevne klyngeorganisasjoner innenfor alle de sterke næringsmiljøene i regionen.

PROGRAMOMRÅDE

- skape en arena for klynger og nettverks aktører for å få fram et omforent bilde av utfordringene og mulige aktiviteter og svar på utfordringene
- fange opp potensielle klynger og nettverk gjennom blant annet Skattefunn og Etablerertilskuddsordningen for å ivareta kommende miljøer bedre
- samordne regionale virkemidler mot klynger og nettverk
- bidra til at flere regionale klynger og nettverk blir en del av de nasjonale og/eller internasjonale forsknings- og klyngeprogrammene
- jobbe for at klyngene utvikler seg til å bli internasjonalt ledende
-

4.3 Innsatsområde 3:

Entreprenørskap og vekstbedrifter

De siste årene har det blomstret opp et bredt spekter av gründerfelleskap, kontorfellesskap for nyetablerere og entreprenørskapsnettverk i Oslo og Akershus. Entreprenørskaps- og innovasjonsmiljøene har blitt bedre, og regionen er nå i ferd med å få en bredere og mer mangfoldig innovasjons- og gründerkultur. Utfordringen i tiden framover er i

større grad å stimulere til og legge til rette for etablering og videreføring av virksomheter som har vekst- og internasjonale ambisjoner. En viktig utfordring i så måte er å koble større, sterke og konkurransedyktige bedrifter med mindre nisjeselskaper. De store bedriftenes innovasjonsevne påvirker de små og mellomstore bedriftene gjennom samarbeids-, kunde og leverandørforhold og er derfor avgjørende for næringslivets samlede innovasjonsevne. De mindre bedriftene kan ofte tilføre en større fleksibilitet og tilpasningsevne de større bedriftene ikke har. De mindre bedriftene er således dyktigere til å innovere og kommersialisere resultater, noe de store bedriftene er helt avhengige av.

Tilgang på kapital og finansiering av gründervirksomhet er en kjent utfordring for den som ønsker å etablere bedrift. Det ønskes således mer differensierte ordninger for ulike typer virksomheter og for virksomheter i ulike stadier av etableringsfasen. For mange gründere i en tidlig fase spiller Innovasjon Norge en avgjørende rolle. I fasen mellom Innovasjon Norges tilskuddsordninger og såkornfondenes vilje til å delta i videre bygging av selskapene, opplever gründere et «hull» hvor ingen ordninger passer. Spesielt er det behov for Business Angel Networks¹⁰ som kan koble kompetente og erfarne aktører med investeringsvilje sammen med gründere og oppstartsselskaper.

Mange gründere opplever at det kan være vanskelig å finne korrekt informasjon om hvilke nasjonale og regionale virkemidler og ordninger man kan, og bør søke på. Samtidig illustrerer dette at systemet er svært personavhengig og lite koordinert, både blant virkemiddelaktørene og blant entreprenørskapsmiljøene.

Strategisk bør regionale virkemidler rettes inn mot forsterket samarbeid og arenabygging hos og mellom entreprenørskapsmiljøene, tiltak som styrker deres internasjonale relasjoner, samt stimulere til samarbeid og nettverk av kompetent venturekapital og Business Angels.

MÅL

Fremme entreprenørskap og utvikling av kunnskapsbaserte vekstbedrifter med internasjonalt potensial.

PROGRAMOMRÅDE

- skape en arena for økt entreprenørskap og flere vekstbedrifter. Få fram et omforent bilde av utfordringene og foreslå svar på disse
- bidra til flere og bedre gründermiljøer, co-working spaces og etablererveiledning
- økt tilgang på kompetanse og finansielle virkemidler for gründervirksomhet med sikte på å oppnå flere vekstbedrifter
- flere differensierte finansielle ordninger for ulike typer virksomheter og for virksomheter i ulike faser av bedriftsetableringen
- koble kompetente og erfarne individer og investeringsvilje sammen med gründere og oppstartsselskaper
- frembringe bedre og korrekt informasjon om hvilke nasjonale og regionale virkemidler og ordninger det *kan*, og *bør* søkes på
- styrke og utvide inkubatorordningen
- styrke internasjonale samarbeidsrelasjoner og synliggjøre internasjonale markeder

4.4 Innsatsområde 4:

Leverandørutvikling og tjenesteinnovasjon

I Oslo og Akershus kjøper det offentlige varer og tjenester for 110 milliarder kroner per år. Offentlige anskaffelser er en viktig impuls for den regionale økonomien og det offentlige må fortsette å bruke anskaffelser som et strategisk verktøy for innovasjon. Det fremmer både forutsetningene for et mer lønnsomt, konkurranse- og omstillingsdyktig næringsliv og bidrar til fornyelse, kvalitet og effektivitet i offentlig sektor. Det offentlige må bli flinkere til å involvere og utfordre næringslivet tidligere i anskaffelsesprosessene, helt fra behovsidentifisering, via utvikling og fram til kommersielle produkter og tjenester. Terskelen for bedrifter til å gå inn i denne typen utviklingsprosesser må senkes og det offentlige må være villig til å ta mer risiko.

Offentlig sektor i Oslo og Akershus står overfor

¹⁰Formaliserte investornettverk

betydelige samfunnsutfordringer i form av befolkningsvekst, lavere produktivitetsvekst, og stadig økte krav til kvalitet og fleksibilitet fra en mer mangfoldig befolkning.

Det er utfordringer ved at det offentlige har en sterk hierarkisk styring, svake incentiver for innovasjon og at det er liten sammenheng mellom resultat og belønning¹¹ ved å være innovative. Det må også frem en oppfatning om at nåværende regelverk gir muligheter og ikke begrenser offentlige anskaffelser. Det er et lederansvar å bidra til mer kunnskap om offentlige innovative anskaffelser, for å gjennomføre nye grep og tanker og omsette dette i forvaltningsorganisasjonen.

Innkjøp av nye produkter og tjenester er ofte mer kostbare, og beheftet med mer usikkerhet, enn «vanlige» innkjøp. Det er heller ingen automatikk i at økte kostnader til innovative kjøp blir kompensert i budsjetter, som ofte er på sparebluss i det offentlige. Det bør derfor i større grad utvikles finansielle mekanismer som kan øke viljen til å foreta innovative innkjøp også utover OFU¹² -ordningen til Innovasjon Norge.

MÅL

Utvikle smarte offentlige løsninger og konkurransefortrinn for næringslivet gjennom innovative offentlige anskaffelser.

PROGRAMOMRÅDE

- skape enarena for innovative offentlige anskaffelser. Få fram et omforent bilde av utfordringene og foreslå mulige svar på disse
- offentlig sektor i regionen må ta eierskap til ambisjonen, og bruke innovative offentlige anskaffelser i alle større investeringer og innkjøp av varer og tjenester
- utvikle metoder og kulturer som tilser at offentlig sektor i regionen tar en ledende posisjon
- synliggjøre detregionale potensialet, nytten og

betydningen av innovative offentlige anskaffelser

- gjennomføre seminarer og konferanser for innkjøpere og virksomhetsansvarlige som arbeider med offentlige anskaffelser
- etablere incentiver og utvikle bedre støtteordninger til aktører som ønsker å utvikle og bidra med innovative og nyskapende produkter og tjenester til det offentlige
- senke terskelen for alle virksomheter - også små og mellomstore bedrifter - til å gå inn i denne typen utviklingsprosesser

4.5 Innsatsområde 5: Finansiering i en tidlig fase

For å realisere det regionale innovasjonspotensialet og sikre den nasjonale og regionale verdiskapingen, er det viktig å ha god tilgang på såkorn- og venturefinansiering.

Selv om Oslo og Akershus er tilholdssted for miljøer med mye kapital under forvaltning, er det slik at regionen relativt sett har mindre såkornkapital - og færre miljøer - enn størrelsen på næringslivet skulle tilsi. Behovet for risikovillig kapital i tidlig fase er stort, og det er en generell mismatch mellom potensial og vekst og finansieringsmuligheter. Behovene er ulike både når det gjelder omfang, tidshorisont, utholdenhet og risiko innenfor de ulike bransjene.

Det er ikke tilstrekkelig med offentlige risikokapital eller andre finansieringsmodeller som bidrar til økt investeringsvilje fra miljøer og privatpersoner. Oslo og Akershus-regionens innovative forskningsmiljøer, inkubatorer og oppstartsselskaper lider under manglende tilgang på tidligfasekapital - som i Norge for øvrig

Nasjoner og regioner som har lykket med etableringer av internasjonale vekstbedrifter har som regel offentlige risikoavlastninger og skatteincentiver som gjør tidligfase- og såkorninvesteringer attraktive for private investorer. Dette er ikke like utviklet i Norge og Oslo og Akershus, hvor denne

¹¹S. Fjose m. fl.(2014): Innovative offentlige innkjøp – mer produktivitet og bedre tjenester. Menon-rapport 11/2014

¹²Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter

typen investeringer er noe relativt nytt. Det finnes mange skatteincentivmodeller som er brukt i andre land og som har gitt påvisbar effekt.

Erfaringer viser at tidligfasevirkemidler fra det offentlige virkemiddelapparatet i større grad må skje tettere på kommersialiseringsmiljøene og i samarbeid med disse. Det vil si at inkubatorer, private investorer og forvaltere av såkorn- og venturefond i større grad bør involveres. Privat kompetanse bør være med i å velge ut prosjekter. Måling av innovasjonsmiljøer som har forvaltningsansvar bør gjøres ut fra objektive kriterier for verdiskaping, ikke mer tilfeldige som i antall innovasjoner. Kommerensialiserings- og inkubatormiljøer som over tid viser effekt bør få større ansvar for å håndtere virkemidlene.

For å få til størst mulig bredde i prosjektene som mottar støtte i tidlig fase, bør tilgangen til midlene være enkel og ubyråkratisk slik at mange får prøve seg. Utvelgingen og virkemidlene bør også i større grad rette seg mot selskaper som har vekst- og internasjonalt potensial. .

For å få mer nasjonal og regional oppmerksomhet og støtte, bør det satses på å bygge opp internasjonalt ledende arenaer som i større grad tiltrekker seg internasjonale investor og venturemiljøer.

Gründere som har lyktes, ønsker ofte å gi noe tilbake og dele sine erfaringer, men det finnes foreløpig få arenaer for dette. Det bør derfor bygges og stimuleres til nettverk og miljøer av tidligere gründere for å sikre mentormuligheter og tilgang på kompetent kapital, samt Business Angel Nettverk.

MÅL

Styrke finansiering av kunnskapsbedrifter i tidlig fase.

PROGRAMOMRÅDE

- skape en arena for finansielle virkemidler. Få fram et omforent bilde av utfordringene og foreslå mulige svar på disse
- referansemåle tilgangen til nasjonale finansielle virkemidler mot de andre nordiske hovedstadsregionene

- synliggjøre regionale utfordringer og behov og bidra med innspill og informasjon, særlig til politikere, på nasjonalt og regionalt nivå
- bidra til at rammene økes på nasjonalt nivå for å utløse regionens potensiale og nasjonalt bidra til verdiskapingen
- skape insitamenter for mer og flere finansielle virkemidler på regionalt nivå
- videreutvikle eksisterende og se på nye investerings- og teknologifond som er tilpasset de regionale utfordringene
- skape en internasjonalt ledende arena for investor- og venturemiljø
- stimulere til mentor- og business angels nettverk

4.6 Innsatsområde 6:

Kommerensialisering av forskningsresultater

For å utløse verdiskapingspotensialet i form av resultater fra offentlig finansiert forskning skal det stimuleres til at profesjonelle, effektive og spesialiserte kommerensialiseringsaktører knyttes tettere til universitet, sykehus, forskningsinstitutter og høyskoler.

Opphopningen av forskningsmiljøer til Oslo og Akershus er et viktig regionalt fortrinn. Den styrker den kunnskapsintensive delen av norsk næringsliv og kan bidra til at norsk eksport blir mer kunnskapsintensiv. Forskningsmiljøene spiller imidlertid i dag en for ubetydelig rolle som drivkraft for innovasjon i regionens næringsliv. Det er for svake koblinger og nettverk mellom forskningsmiljøene og bedriftene i regionen, og det skjer for lite kommerensialisering av forskningsresultater i form av nye bedrifter.

I dag finnes et bredt spekter av nasjonale tiltak som er rettet inn mot kommerensialisering av forskning, men som bør sees mer i sammenheng. Det er et stort gap mellom finansiering av forskning i seg selv, og midler tilgjengelig for kommerensialisering. Mesteparten av tiltakene er rettet mot TTO-

kontorer¹³, nettverksprosjekter, prosjektutvikling (FORNY), bistand til bedrifter og inkubatorer, samt noe såkornfinansiering og etablerertilskudd (blant annet fra Innovasjon Norge), men det etableres for få bedrifter på bakgrunn av dette.

Forsknings- og utdanningsinstitusjonene er hovedeierne av forskningsinfrastrukturen i regionen, og det er potensial for å utnytte dette bedre. Denne infrastrukturen er lite tilgjengelig for bedrifter eller andre eksterne aktører som har behov for å utføre tester, pilot- og demoprojekter for verifisering av konsepter.

I forskningsmiljøene selv pekes det på følgende utfordringer: Liten kultur og få incentiver for å tenke kommersialisering, det er lite midler tilgjengelig, begrenset med såkornmidler, en del nasjonale virkemidler er i begrenset grad passer regionale behov, og nye ideer og teknologibedrifter faller utenfor offentlige anbudsprosesser.

Det er mangel på midler til kommersialisering av forskningsresultater som ikke kommer fra forskningsinstitusjoner og som dermed faller utenfor FORNY verifiserings¹⁴ -ordningen til Forskningsrådet. INNY-ordningen til Kjeller Innovasjon er et eksempel på et slikt virkemiddel.

MÅL

Øke antallet nyetableringer basert på kommersialisering av forskningsresultater.

PROGRAMOMRÅDE

- skape en arena for kommersialisering av forskningsresultater. Få fram et omforent bilde av utfordringene og mulige aktiviteter og svar på disse
- bidra til å bygge innovasjonskulturer hos forsknings- og utdanningsinstitusjonene
- skape en regional plattform der forskningsinfrastruktur gjøres synlig og tilgjengelig

- økt tilgang på forsknings- og testfasiliteter for bedrifter og eksterne aktører
- øke FoU som virkemiddel for økt verdiskapings- og innovasjonspotensial
- fremskaffe kunnskap om hva som hemmer og fremmer kommersialisering av forskning i FoU-miljøer, både gjennom etableringer og samhandling med næringslivet
- synliggjøre studenter som viktig ressurs for kommersialisering og samhandling mellom utdanningsinstitusjoner og næringsliv

¹⁴FORNY verifisering er en konkurransebasert finansieringsordning rettet mot potensielt kommersialiserbare forskningsbaserte ideer fra offentlig finansierte forskningsmiljøer.

Akershus fylkeskommune
Postboks 1200 Sentrum, 0107 Oslo
Schweigaards gate 4, 0185 Oslo
Sentralbord: 22 05 50 00
postmottak@akershus-fk.no
www.akershus.no

ledende og *levende*